

Zakir Bağır

Xeyli vaxt idi ki, rayon polis şöbəsi rəisinin rütbəsi qalxmırdı. "Deyəsən bu ulduzlarpensiyaya çıxacaqam".

Amma bu rütbə ilə təqaüdə çıxmaq istəmərdi.

Qapı döyüldü:

-Gəlin.

Növbətçi polis işçisi içəri girdi və hərbi vəziyyət aldı:

-Cənab rəis, Həsənağa müəllim gəlib. Yanında da bir oğlan

-Yaxşı, sən get.

Rayon polis şöbəsinin rəisi ayağa qalxdı. Gələnləri qarşılaşmaq üçün aşağı düşmək istəyirdi ki, qapı açıldı. Qabaqca Həsənağa, sonra bir oğlan kabinetə daxil oldu.

Rayon polis şöbəsinin rəisi tez ayağa qalxdı, hərbi vəziyyət aldı.

Həsənağa rayon polis şöbəsi rəisinin paqonundakı ulduzlara baxa-baxa:

-Azad dedi. Otur.

Rayon polis şöbəsinin rəisi öz stulunda deyil, aşağıda qoyulmuş stulların birində əyləşdi.

Həsənağa və onunla gələn oğlan da onunla üzübüz oturdular.

Həsənağa bir baş mətləbə keçdi:

-Xudayar mənim doğmaca bacım oğludur. Anası tək bacım olduğuna görə erköyün böyüyüb. Nə istəyib onun üçün eləmişik. İndi də deyir ki, oğlum mütləq polis olmalıdır...

Rayon polis şöbəsi rəisi sevindi. "Deyəsən zvanıyam qalxacaq."

-Gənclərə qayğı göstərmək borcumuzdur. Həsənağa müəllim, bacı oğlunuz Xudayar hansı şöbədə işləmək istəyir?

-Fərqi yoxdur.

Rayon polis şöbəsi rəisi fikrə getdi.

-Həsənağa müəllim, qeydiyyat və şəxsiyyət vərəqəsi bölməsində kiçik inspektor yeri boşdur. Deyirəm hələlik orda işləsin. Tapşırıram iş prosesini ona başa salarlar...

-Lap yaxşı.

Həsənağa ayağa qalxıb rayon polis şöbəsi rəisi ilə xudahafizləşdi.

Rayon polis şöbəsi rəisi qeydiyyat və şəxsiyyət vərəqəsi bölməsinin işçilərini yanına çağırırdı.

Xudayarı onlara təqdim etdi:

-Həsənağa müəllimin bacısı oğludur. Sizin bölmədə kiçik inspektor işləyəcək. İşin prosesini ona başa salın.

Bölmə rəisi işçilərinin əvəzinə də cavab verdi:

-Baş üstə, cənab rəis.

Bölmənin işçiləri xudayar ilə birlikdə otaqdan çıxdılar.

Bir müddət keçdi.

...Qapı döyüldü.

-Gəlin.

Qeydiyyat və şəxsiyyət vərəqəsi bölməsinin rəisi başda olmaqla bölmənin bütün işçiləri içəri girdilər. Əllərində tutmuş yazılı vərəqəni rayon polis şöbəsi rəisinin stolunun üstünə qoydular.

-Cənab rəis, ya bizi işdən çıxardın, ya da yerimizi dəyişdirin.

-Nə olub?

Bölmə rəisi bildirdi:

-Cənab rəis, sizin tapşırığınızla işin prosesini Həsənağanın bacısı oğlu Xudayara başa saldıq. Amma o, yenə işin öhdəsindən gələ bilmədi. -O, əlindəki kağızları göstərdi:

-Görün nə qədər sənəd zay edib? Ona deyəndə ki, bu nə çətin işdir öhdəsindən gələ bilmirsiniz?

"Mən işin öhdəsindən gələ bilmirəm, mənim işimi də siz görün. Axı mən Həsənağanın bacısı oğluyam." Əgər onun işini də biz görəcəyikse o bizə nəyə lazımdır.

Məmməd Həsən Əminin Eşşəyi

(hekayə)

-Elə bu gün gedirik.

...Bu üç kəndin sakinləri uzun ömürlülərdir. Onlar əsasən maldarlıqla məşğul olurlar. Aralarında bal arısı saxlayanlar, əkinçiliklə məşğul olanlar (əsasən kartof əkilir) da var. Qadın və qızlar kişilərə kömək edir. Onlar toxucudurlar. Yun sapdan naxışlı corablar, köynəklər, yiletlər, xalça, kilim, həsir toxuyurlar. Qazanbatan kəndində dulusçuluqla məşğul olanlar var. Hər üç kənddə məktəbi bitirdikdən sonra ali məktəb və texnikumlara daxil olur. Thsilini bitirəndən sonra doğma kəndlərinə qayıtmırlar. Bakıda qalır Rusiyaya, Türkiyəyə gedirlər.

Danabaş kəndi üç kəndin mərkəzi olduğu üçün məktəb, icra nümayəndəliyi, bələdiyyə, kitabxana, klub, sahə inspektoru, tibb məntəqəsi, qarışıq mallar mağazası burada yerləşir

Baş sahə inspektoru rəisin göstərişi ilə Həsənağanın bacısı oğlu Xudayarı bu kəndə gətirib sakinlərə təqdim etdi. Sonra da kəndin yuxarı başında yaşayan bir yaşlı qadının evində ona otaq verdi. Bu üç kənddə mehmanxana yoxdur. Köhnə sahə inspektoru da işlədiyi maddədə bu evdə qalırdı.

...Günorta vaxtı evin sahibəsi Həsənağanın bacısı oğlu Xudayarı qabağında pendir, qatıq və lavaş qoydu.

-Nuş elə, oğlum, -dedi.

Həsənağanın bacısı oğlu gah süfrədəkilərə, gah da yaşlı qadına baxdı:

-Bu nədir, ay qarı? Niyə cücə qızartmamısan?

-Ay oğul, yaşlı qadınım, yaşım az qalıb yüzə çatsın. Toyuq-cücə saxlayan vaxtımdır? Bunları da qonşular göndəriblər, dedim ac olarsan. Ona görə qoydum sənin qabağında.

-Gələn dəfə ya cücə bişirərsən, ya da qoyun ətindən xörək...

Yaşlı qadın təəccüblə Həsənağanın oğlu Xudayara baxdı.

-Ay qarı, sən corab, köynək, xalça toxuyursan?!

-İndi xalça toxumuram. Corab, köynək toxuyuram.

-Mənim üçün corab, köynək toxuyarsan.

-Ay oğul, mən yun sapları pulla alıram. Pulu ver, niyə toxumaram?!

-Nə pul ay qarı? Bəlkə ev kirayəsini də istəyirsən?

-Əlbəttə istəyirəm. Səndən qabaqki uçaskovi də bizdə qalırdı. Evin kirayəsini də vaxtı-vaxtında verirdi. Onuğun toxuduğum corabların pulunu da artıqlaması ilə vermişdi. Hələ mənimçün yun sap da gətirmişdi.

-Ay qarı, heç bilirsən mən kiməm?

-Niyə bilmirəm, ey oğul? Təzə uçaskovisən də.

-Mən Həsənağanın bacısı oğlu Xudayaram. Ay qarı, sənə nə ev kirayəsi verəcəyəm, nə bişirdiyin xörəyini pulunu, nə də toxuduqlarının pulunu.

Yaşlı qadın dinmədi. Səhəri gün el arasında "Yerli hökumət" adlanan icra hakimiyyəti nümayəndəsinin yanına getdi.

...Həsənağanın bacısı oğlu Xudayar kənd qarışıq mallar mağazasına girdi:

-Mənə bir cüt qaloş, bir cüt uzunboğaz çəkmə... (o, çoxlu şeylərin adın çəkdi).

Mağaza müdiri (O, həm də satıcı idi) deyilən şeyləri səliqə ilə büküb qardon yeşiyə qoydu. Sonra üzünü Həsənağanın bacısı oğlu Xudayara tutdu:

-Filan qəder pul eləyir.

-Nə pul? Heç bilirsən mən kiməm?

-Bizim təzə uçaskovisən də.

-Mən Həsənağanın bacısı oğlu Xudayaram.

-Bura dədəmin mağazası deyil ha. Hər ay rayon mərkəzinə gedib həm mal gətirirəm, həm də satdığım malların pulunu dövlət bankına köçürürəm.

-Bunun mənə dəxli yoxdur. Mən sənə pul verən deyiləm.

Həsənağanın bacısı oğlu gedəndən sonra mağaza müdiri getdi yerli hökumətin yanına.

...Danabaş kənd çayxanasında çoxlu adam vardı. Yaşlılar bir tərəfdə, onlara nisbətən cavanlar isə başqa tərəfdə oturmışdular.

-Ay Məmməd Həsən əmi. Ay Məmməd Həsən əmi səs gələn tərəfə baxdı. Çayçı idi onu çağırın.

-Bəsdir, eşşəyi yordun. Burax onu çayxananın qabağında otluğa. Həm dincəlsin, həm də otarsın. Sən də gəl çay iç.

"Heyvan olanda nə olar? Ona da dinclik lazımdır."

Məmməd Həsən əmi ulağı otluğa buraxdı. Özü də çayxanaya tərəf getdi. Bu kəndlərdə at və ulaq ən yaxşı nəqliyyat növü sayılır. Məmməd Həsən əminin at almağa gücü çatmamışdı, ona görə də eşşək almışdı.

Səhər çağı həyat yoldaşı ona demişdi:

-Ay kişi, çoxdandır plov yemirəm. Könlümə plov düşüb. Amma düymüz qurtarıb...

Elə Məmməd Həsən əmi də plov yemək istəyirdi. (Bu kəndlərdə tez-tez plov yemək adətidir.)

O, ulağı ilə mağazaya getdi. Arvadının tapşırığı ilə düyü və lazım olan ərzağı aldı. Eşşəyin belinə yükləyib evə gətirdi. Sonra meşəyə odun üçün getdi. (Bu kəndlərdə plovu ocaqda, saxsı qabda bişirirlər.)

Saxsı qazanı Məmməd Həsən əmiyə qazanbatan kəndində yaşayan bir dulusçu bağışlamışdı.

Məmməd Həsən əmi çayxanaya girəndə hamı ayağa qalxdı. Ona salam verdilər. O, öz yaşlıdlarının yanında oturdu. Çayçı onun üçün tərəş stəkanda çay süzdü. (Yerlilər çayı tərəş stəkanda içirlər.)

Şirin söhbət başlandı.

Çayçı bildirdi:

-Təzə uçaskovi gəlir.

Müştərilər çevrilib göstərilən səmtə baxdılar.

Təzə sahə inspektoru Həsənağanın bacısı oğlu Xudayar içəri girdi. Salamsız kəlamsız boş stulların birində oturdu.

-Mənə çay gətir, armudu stəkanda, şkaladla.

Məmməd Həsən əmi soruşdu:

-Bəs salamin hanı?

Həsənağanın bacısı oğlu onu tərs-tərs süzdü.

-Qoca, bilirsən mən kiməm?

-Təzə uçaskovisən də.

-Mən Həsənağanın bacısı oğlu Xudayaram.

Məni görə kimin hamının ayağa qalxıb, salam verməlisiniz.

Bu an eşşək anırdı.

Həsənağanın bacısı oğlu Xudayarı rəngi qızardı.

-Bu eşşək kimindir?

Məmməd Həsən əmi bildirdi:

-Mənimdir.

-Eşşəyi sən öyrətmisən mənə anırsın?

-Ulağın sənəti anırmadıq da.

Çayçı tərəş stəkana çay süzüb, təzə sahə inspektorunun qabağına qoydu.

-Ə, çayçı, sənə demədim, mənə armudu stəkanda çay gətir, özü də şkaladla.

-Bizdə çayı tərəş stəkanda içirlər. Nə armudu stəkanımız var, nə də şkaladımız.

-Yoxsa səni də bu qoca (O, Məmməd Həsən əmini göstərdi) öyrədib? Mən Həsən ağının bacısı oğlu Xudayaram.

Eşşək anırdı.

Həsənağanın bacısı oğlu Xudayar bir neçə stəkan çay içdi. Xudahafizləşmədən çayxanadan çıxmaq istəyirdi ki, çayçı soruşdu:

-İçdiyin çayın pulunu niyə vermirsən?

-Ə, çayçı, sən Həsənağanın bacısı oğlu Xudayardan çayın pulunu istəyirsən? Mən sənə pul verən deyiləm.

Eşşək anırdı.

Həsənağanın bacısı oğlu Xudayar Məmməd Həsən Əmiyə baxdı:

-Qoca, səni basaram türməyə. Onda ağlın başına gələr.

Eşşək anırdı.

...Rayon polis şöbəsi rəisi mizin sağ tərəfində qoyulmuş şikayət ərizələrinə baxdı.

Qapı döyüldü.

-Gəlin.

Növbətçi polis içəri girdi və hərbi vəziyyət aldı:

-Cənab rəis, Həsənağa müəllim gəlib. Yanında da bacısı oğlu Xudayar...

-Sən get.

Növbətçi polis otaqdan çıxdı.

"Bundan sonra qara günlərim başlanar. Deyəsən bu ulduzlarla pensiyaya çıxacaqam."

Rayon polis şöbəsi rəisi gələnləri qarşılaşmaq üçün ayağa durub aşağıya düşmədi. Mizin sol tərəfində qoyulmuş ağ kağızlardan birini götürüb yazmağa başladı.

Haçandan-haçana qapı açıldı. Əlində portfel tutmuş Həsənağa (Rayon polis şöbəsi rəisi onu heç vaxt portfelli görməmişdi.) və bacısı oğlu Xudayar içəri girdi.

Rayon polis şöbəsi rəisi hərbi vəziyyət aldı. Həsənağa rəisin paqonundakı ulduzlara baxdı.

-Otur!

Amma rayon polis şöbəsi rəisi əyləşmədi. Yazdığı kağızı Həsənağaya verdi.

-Bu nədir?

-İstefa ərizəsidir. Həsənağa yenə rayon polis şöbəsi rəisinin paqonundakı ulduzlara baxdı.

-Ay kişi, -dedi -Bu yaxınlarda rütbən artır. Sən işdən çıxmaq istəyirsən?

O, rəisin verdiyi ərizəni cırıb, otaqdakı zibil qutusuna atdı.

Həsənağa portfelli açib içindən xeyli məktub çıxartdı. Onları və rayon polis şöbəsi rəisinin mizin sağ tərəfində qoyulmuş məktubları Xudayara göstərdi.

-Səndən şikayət edirlər. Həm polis işçiləri, həm də vətəndaşlar. Bu şikayət ərizələrini isə Danabaş kəndindən təzəcə göndəriblər.

Rayon polis şöbəsi rəisi fikrə getdi.

"Axı həmənlər rayonunda möhkəm yağış yağır. Bir çox yerləri su basmışdı. Belə bir gündə Danabaş kəndinin poçtalyonu Novruzəli necərayon mərkəzinə gəlib? Sakinlərin yazdığı şikayət ərizələrini mərkəzi poçt vasitəsi ilə Rayon İcra Hakimiyyətinə, Rayon Polis Şöbəsinə və baş idarəyə göndətib."

Poçtalyon Novruzəlinin bu cəldliyinə heyran qalmışdı.

-Səndən heç vaxt polis işçisi çıxmaz. Sən Həsənağanın bacısı oğlusan deyə camaatın boynuna minəcəksən? Məni rüsvay eləmişən. Bundan sonra unut, Həsənağanı. Daha sənin belə ad da dayın yoxdur.

Xudayar qanadı sınımış quş kimi Həsənağaya baxdı.